

Vad gör man egentligen på en Waldorfskola?

Under en tid var mina tre barn elever på en Waldorf-förskola. Detta födde en önskan hos mig att dela med mig av erfarenheter och kunskaper, så att andra föräldrar som söker sig till Waldorfskolor kan få en tydligare bild av vad som väntar deras barn. Dessutom vill jag belysa det kvasireligiösa inslaget i Waldorfpedagogiken, som borde innebära att dessa skolor diskuteras i samma sammanhang som andra religiösa friskolor.

AV PATRIK LINDENFORS

DET FINNS MÅNGA KÄLLOR till information om Waldorfpedagogik och antroposofi, men de officiella källorna tenderar att förtiga mycket. Den uteblivna informationen är inte hemlig, men delges helt enkelt inte föräldrar. Vill man ha reda på mer än vad som förmedlas i informationsmaterialet får man gräva djupt i antroposofins källor. Och vem gör sig besvär med det? De flesta föräldrar jag träffat i Waldorfsammanhang verkar bara vilja ha en skola där barns kreativitet och nyfikenhet stimuleras. Det är också en sådan agenda som presenteras på informationsträffar i Waldorfskolans regi och i skolornas informationstexter.

Tyvärr är detta inte sanningen.

Waldorfpedagogiken har sin grund i Rudolf Steiners (1861-1925) lära om antroposofi. I broschyrer från Waldorfskolor nämns ibland att Steiner var vetenskapsman och filosof. Steiner baserade dock inte sin lära på observationer av barns utveckling – som en forskare hade gjort – och inte heller på logiskt tänkande, som en filosof hade gjort. I stället upplevde han *visioner* av människans utveckling. Han kallade därför sig själv ockultist.

Enligt Steiner har människor levt på jorden sedan planeten skapades, till en början som ett slags andevarelser, som genomgick olika utvecklingsstadier innan de antog dagens mänskliga form. Mänskligheten lever nu i perioden efter Atlantis,

som tog sin början när Atlantis sjönk år 7227 f.Kr. Perioden indelas i sju epoker. Vid den nuvarande epokens slut, år 3573, kommer människorna att återfå sin förmåga att se in i framtiden, något som Steiner hävdar var möjligt före den grekiska civilisationens framväxt.

SOM SYNES ÄR DET LÄTTARE att acceptera Steiners tankar om man redan godtagit vissa föreställningar av new age-karaktär. Detta är inte förvånande, eftersom både new age och antroposofi är sprungna ur teosofin (en lära grundad under 1800-talet av Helena Petrovna Blavatsky). De västerländska new age-inspirerade tolkningarna av ord som "reinkarnation" och "karma", till exempel – tolkningar som ter sig starkt främmande för hinduer och buddhister – hämtades ursprungligen från teosofin. Steiner själv var ordförande för Teosofiska sällskapet mellan 1902 och 1912. Detta starka inslag av new age i Waldorfpedagogiken gör sådana skolor jämförbara med de religiösa friskolorna.

Om man konfronterar Waldorflärare med frågor om Atlantis eller reinkarnation hävdar de att sådana föreställningar inte har någon inverkan på hur en Waldorfskola fungerar. Det är dock bara sant såtillvida att man inte talar om Atlantis eller reinkarnation i klassrummen. Antroposofin genomsyrar i själva verket Waldorfundervisningen, även om man ofta framhåller andra skäl till det man gör. Ett tragikomiskt exempel är synen på barns

Många barn måste hållas tillbaka i sin utveckling för att passa in i den antroposofiska mallen.

TV-tittande: Varför rekommenderar Waldorfskolor att barn inte ska se på TV?

Det officiella svaret från skolorna är att TV passiviserar barn och att den tid de ser på TV skulle kunna användas mer konstruktivt. Dessutom menar man att barnen i frånvaro av TV kommer att interagera mer med sina föräldrar. Antroposofernas inofficiella svar på samma fråga är i stället att en varelse vid namn Ahriman – en (dålig) ”materialistisk ande” – är speciellt närvarande i TV och annan elektronisk media.

Waldorfpedagogiken grundar sig på Steiners idéer om människans utveckling, och arbetet i skolorna har därför starka beröringspunkter med exempelvis idén om reinkarnation. Steiner menade att varje individ består av kropp, ande och själ. Från det att man föds till ungefär sju års ålder (tills man tappar tänderna), återanpassar sig ens själ till den materiella världen. I detta stadium sker barnets lärande främst genom att det imiterar andra. Om barnet lär sig läsa och skriva i denna ålder kan det störa de inre organens utveckling, eftersom barnet ännu inte ”växt i kroppen”.

Det andra utvecklingsstadiet, som sträcker sig från sju till fjorton års ålder, karaktäriseras enligt Steiner av fantasi – ”därför” lär sig barn i denna ålder bäst genom att acceptera och försöka efterlikna auktoriteter. Barnen bör ha en enda lärare under denna period och skolan blir som en ”familj” med läraren som auktoritär ”förälder”. Under det tredje stadiet, mellan åldrarna fjorton och tjuogoett, dras astralkroppen in i den fysiska kroppen – vilket orsakar puberteten.

TRON ATT BARNES UTVECKLING sker enligt ovanstående får konsekvenser som inte är uppenbara vid en ytlig blick på Waldorfskolan. Till exempel utnyttjar inte Waldorflärare små barns inneboende nyfikenhet för att lära ut läsning och skrivande, eftersom man faktiskt anser att läsning och skrivande är skadliga på ett tidigt utvecklingsstadium. Många barn måste därför hållas tillbaka i sin utveckling för att passa in i den antroposofiska mallen.

Det andra utvecklingsstadiet, då Waldorfundervisningen på allvar tar sin början, karaktäriseras enligt Steiner av fantasi.

Barnutvecklingens tre faser enligt Waldorf (antroposofin)

”Därför” lär sig barnen bäst utifrån auktoriteter. Waldorfbarn får lära sig vissa ramsor utantill och kopiera det läraren skriver på svarta tavlan. De fina skolböcker som barnen egenhändigt tillverkar – och som visas upp för föräldrar till blivande Waldorfelever som exempel på kreativt arbete – har därför egentligen ingenting med kreativitet, dvs. fritt skapande att göra, utan illustrerar snarare elevernas förmåga att kopiera. Istället för att tränas i fritt skapande begränsas barnen av godtyckliga regler runt sitt konstutövande, vilket gör konsten likriktad både grafiskt och tematiskt. Även om liknande fixa idéer även präglar andra ämnen är de mest iögonfallande i konstundervisningen, som Waldorfskolorna själva framhåller som sin ”styrka”.

VAR DET NÅGONTING JAG som förälder inte fick klart för mig, så var det just att de tidiga åren på en Waldorfskola till stor del präglas av en auktoritär lärare som undertrycker barnens nyfikenhet och förespråkar utantillärande och kopierande från svarta tavlan. De flesta föräldrar som söker sig till en Waldorfskola verkar istället anse att kreativitet är viktigt och att det är snudd på skadligt att lära barn att förlita sig på auktoriteter. Därmed inte sagt att alla föräldrar till barn i dessa skolor blivit förda bakom ljuset. En del är övertygade antroposofier, andra anser att skolorna fungerar bra av andra skäl. Men antalet Internetsidor skapade av ilska föräldrar till före detta Waldorfelever, människor som känner sig lurade, är onekligen stort. Varför skyltar inte antroposoferna med sina verkliga åsikter och avsikter? I detta avseende liknar Waldorf mest en missionskyrka. Det är inte de vuxna man vill åt, vi är inte intressanta – det är barnen man vill ha.

Att kritisera antroposofins roll i Waldorfpedagogiken är dock lika lönlöst som att argumentera mot Bibelns roll i en kristen friskola. Skillnaden är att alla som sätter sina barn i en kristen skola själva ”vet” att Jesus föddes av en jungfru, gick på vatten och förvandlade vatten till vin, medan många föräldrar till Waldorfelever inte ”vet” att andevarelsen Ahriman är närvarande i TV-apparater eller att astralkroppens indragning i den fysiska

kroppen orsakar puberteten. De känner inte heller nödvändigtvis till att skolornas pedagogik till stora delar baseras på visioner ur Akasha-krönikan.

DEN SOM ÖVERVÄGER ATT välja en Waldorfskola till sina barn bör därför fundera särskilt över två frågor. För det första bör man fråga sig om man faktiskt tror på Rudolf Steiners visioner om barns utveckling från det tidiga 1900-talet, eller om man fäster större tilltro till moderna idéer som växt fram genom psykologers och andra forskares observationer av verkliga barn under tusentals timmar. Idéer som dessutom – till skillnad från Steiners visioner – ligger öppna för diskussion, och som därför kan förändras om det skulle visa sig att de inte stämmer.

För det andra bör man reflektera över vilken typ av undervisning som bäst stimulerar barns kreativitet. På en Waldorfskola tränas barnen under en av sina mest formbara perioder, liksom barn gjorde under Steiners egen skoltid på 1800-talet, i utantilläring och kopierande från svarta tavlan. Att Waldorfskolor skulle stimulera kreativitet är därför en av de största myterna om dessa skolor. Kreativitet innebär att skapa något själv, inte att kopiera. Kreativitet är också något man behöver tränas i.

Det glättiga språket och de fina färgerna i Waldorfskolornas broschyrer berättar inte hela sanningen. Däremot finns mycket information att tillgå på Internet och i litteraturen om Waldorfpedagogikens egentliga innehåll. Informationen förmedlas inte sällan av besvikna föräldrar. Med den här artikeln sällar jag mig till deras sällskap. Allt vi vill är att få andra föräldrar att söka kunskap och att tänka efter – innan de utsätter sina barn för Waldorfpedagogik.

Patrik Lindenfors är zoolog och forskar i evolutionsbiologi vid Stockholms universitet. Han intresserar sig just nu främst för evolutionär kulturforskning.